

Ötödik díjazott

SZERVÁTIUSZ JENŐ ÉS SZERVÁTIUSZ TIBOR

korszerűséget és hagyományokat egyesítő szobrászművészete

MAGYAR ÖRÖKSÉG

“Különálló jelenség Szervátiusz Jenő. Munkáiból komoly és gazdag lélek szól hozzánk, az erdélyi hegyvilág és favilág nehéz sorsosai az élet barázdáival.” E veretes sorokat nem egy életút végén, hanem épp annak kezdetén írta le a zseniális Lyka Károly, mégpedig 1937-ben, az akkor Budapesten a Tamás Galériában munkáival bemutatkozó fiatal szobrászról. S a minősítés későbbi munkásságára is hiteles.

Szervátiusz Jenő 1903-ban született Kolozsvárott. Előbb kerékgyártó mesterséget tanult, első szobrát huszonegy évesen faragta. 1925-ben Párizsba ment, kemény munkával összegyűjtött pénzből, ahol fa- és bútorfaragással tartotta el magát, ám közben az École Libre esti tanfolyamán szobrászatot, rajzot tanult, és intenzíven művelődött. 1927-ben tért vissza Kolozsvárra, ahol beiratkozott az Akadémiára. 1930-ban faragta első népi témájú szobrát, a *Lukréciát*. Ezután, több mint ötven évig, a romániai, erdélyi magyar művészet kimagasló alkotója, aki közben többször járt Nagybányán, majd a II. világháború és a fogság után a kolozsvári Képzőművészeti Főiskola tanára is volt évekig. A sorsvállaló népiség jegyében sajátos, egyéni, robosztus, erőteljes plasztikai nyelvet alakított ki magának. Leginkább fában szeretett dolgozni, platánban, juharban, tölgyben, szilfában, tiszafában. Nevezetesen fa-domborművei, a *Cantata Profana*, a *Molnár Anna*, a *Kőműves Kelemen*. Ám nagyon is ismertek más formavilágot tükröző márvány-szobrai, ahol - szintén igazodva a felhasznált anyag tulajdonságaihoz - néha alig dolgozta meg a felületet, szinte csak

érzékelte a homorú-domború íveit, ám ezzel a lehetőséggel megdolgozással váltak e munkái is iskolateremtővé. Szervátiusz Jenő utolsó éveit Magyarországon töltötte, s 1983. szeptemberében hunyt el Budapesten. Életműve folyamatosan közönség elé kerül. Munkáinak egy széles ívéből (melynek többségét fia őrzi) a budapesti Vármegye Galéria rendezett emlékkiállítást 2000-ben, s most újra 2003-ban, a művész születése 100. évfordulója alkalmából. Immár annyi epigonja van, hogy mindig jó látni az igazán "tisztá forrás" műveit, melyekben burjánzik a fantázia, feltűnik a formaalakítás hagyomány-folytató, ám eredeti erőteljessége. Drámai világ a Szervátiusz Jenőé, a küzdelem, a viaskodás, ám mindig a harmóniát is magában rejtő világé, melyben nagy szerepe van a magyar múltnak. Szervátiusz - a latinból magyarrá lett családnév - valami olyasfélét jelent, hogy jót tevő, szolgálattevő. Egész élete és életműve ennek felelt meg. Szobrai ezt bizonyítják. S milyen különös. A Magyar Örökség díjasok laudációi között Albert Zsuzsa az apa-fia Áprily Lajosról és Jékely Zoltánról ezt írta: „Ritka jelenség, hogy nagy költőnek fia is az legyen. Jékely Zoltán idegeiben és neveltetésében tovább hordozza az apai örökséget.” S miként épp Erdély földjén így volt ez századokkal korábban a két Bolyai esetében vagy a XX. századi magyar irodalomban Benedek Elek-nél, Benedek Marcell-nél, így van ez a két Szervátiusz-nál is, hiszen Szervátiusz Jenő fia Tibor is valóban „neveltetésében és idegeiben tovább hordozza az apai örökséget”, s megvalósul az a ritka jelenség, hogy nagy szobrásznak fia is az lett

Az 1930-ban szintén Kolozsvárott született Szervátiusz Tibor — s ő is július hónap szülötte, miként édesapja huszonhét évvel korábban — szinte belenőtt a szobrászatba. A hitét is meghatározó piarista gimnázium után 1949 és 1953 között ugyan a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Akadémián tanult, jó tanárnál, mégis mesterének édesapját tartja. 1976 óta él Magyarországon. Szobrászatának „hangadó”, jellegzetes művei, a felfokozottan tragikus *Kolozsvári Krisztus*, a Dózsa kínhalálát idéző *Tüzes trónon* vagy a megrázó *Petőfi halála* még otthon, Erdélyben született meg, köztéri szobrásszá

elsősorban már Magyarországon válhatott. Szervátiusz édesapja szellemi eredőin haladva, melyben mindig fontos volt a magyarság és Erdély sorsa iránti felfokozott aggodalom, szuverén formavilágot alakított ki, melyben egyrészt kiemelt jelentőséget kap az expresszív, drámai fogalmazás-mód, a felületek és formák már-már eksztatikusan átélt alakítása, másrészt — szinte ellenpólusként, de szerves folyományként — az anyag szépségét, nemességét is előtérbe állító, a felületek harmóniáját, a formák hajlékonyságát megjelenítő, robosztusan nyugalmas, szinte időtlenné emelkedő plasztikai nyelvezet, egyfajta bálványszerűség. Kiváló portréista, melyek sorából csak példaként hadd említsük meg a Móricz Zsigmondról, Ady Endréről, Kodály Zoltánról, Bartók Béláról, Szabó Dezsőről vagy Márton Áronról készített munkáit. Szobrászatára jellemző, hogy éppoly otthonosan dolgozik fémmeel - a fémek szeretetét örökölhette kovács őseitől -, mint fával, melynek módszereit édesapjától leshette el, ám melyek készítése során más az alkotói módszere, hiszen míg édesapja nyersen, erős síkokkal dolgozott, ő mélyen barázdált, szinte árkokat is létrehozó felületeket alakított ki.

S az utóbbi években sorra csodálhatjuk meg nemes kövekből, márványból létrehozott köztéri plasztikáit, melyek közül emlékműve áll Kőbányán, a Szent László téren, nevezetes *Magyar Oltár*-a, Győrben, a Káptalandombon, ahol egy húsz tonnás, hatalmas márványból alakította ki millenniumi emlékművét, amiként Szent István felajánlja az országot és a koronát a magyarok nagyasszonyának, s melynek a *Boldogasszonykő* címet adta a szobrász. Jó tudnunk, hogy a közelmúltban átadott Esztergom-Párkány hídnál szobra áll s hogy egyéni megközelítést tükröző 1956-os emlékművét az elmúlt évben avatták fel Budafok főterén.

Apának és fiának nevezetes közös munkái is állnak, melyek közül hadd emeljük ki a jelképileg is gyönyörű és nevezetes *Tamási Aron emlékművet*, melyet 1971/1972-ben trachit-ból készítettek Farkaslakára, de együtt hozták létre *Jókai emlékkövéket* is Pápán, 1978-ban. Sokszor

volt közös kiállításuk is, miként mindannyiunk közös öröme, hogy 1996-ban, a millicentenárius évében Kolozsvárott, mindkettejük szülővárosában, a nevezetes és nagy múltú római katolikus plébánián, tereiben megnyílt múzeumuk, mely elsősorban Szervátiusz Jenő művészi hagyatékának bemutatója, de Tibor több műve is látható, azok, amelyek még otthon, Erdélyben készültek, s elérhetők voltak, s ahol a templomban látható Tibor egy korai műve, az 1957-ben készített *Piéta*. Kolozsvár is őrzi őket tehát, miként mi is. Például azt a személyes emléket, ahogy a már nagy beteg Szervátiusz Jenő 1983 tavaszán egy nevezetes fa-trónuson ott ült utolsó kiállításán, a Vigadó Galériában. Kiállításának örült, s aztán fél évre rá eltávozott közülünk, de nem messze. Lelke, szelleme ma is itt van, teste, fia kő bronz síremléke alatt Farkasréten pihen, éppen húsz éve. S az immár Kossuth-díjas Szervátiusz Tibornak pedig állandó emlékhelye látható a már említett Vármegye Galéria udvarán, 2001-től, azt követően, hogy a művész betöltötte hetvenedik születésnapját.

Mindkét életmű immár kitörölhetetlen része a magyar kultúrának, így helyük biztos a Magyar Örökség díjazottjai között. A két balladaszobrász, akik számára meghatározó a hagyomány, ám akik mindig nekünk készítették szobraikat, s utódainknak.

Feledy Balázs

művészettörténész

Életrajz

Szervátiusz Jenő (*1903. július 4. Kolozsvár, +1983. szeptember 15. Bp.) szobrász. Kerégyártó szakmát tanul. 1924: Vágó Gábor kolozsvári szobrász műtermében tanul. 1925-1927: Párizsban él, egy fa- és bútorfárgó üzemben dolgozik, közben az École Libre esti szobrászati tanfolyamát látogatja. 1927-1930: a kolozsvári képzőművészeti akadémia hallgatója. 1933-1935: Szolnay Sándor festőművésszel közösen szabadiskolát tart fenn. 1941-1943: a csíksomlyói népiskolán tanít. 1944-től frontszolgálatot teljesít, 1945-ben angol fogságba esik, 1946-ban tér haza. 1948-tól a kolozsvári képzőművészeti akadémián tanít. 1965-ben nyugdíjazzák. Áttelepül Budapestre.

Szervátiusz Tibor (*1930. július 26., Kolozsvár) szobrász. Kolozsvárott a Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán Vetró Artúr tanítványa. Első egyéni kiállítása Bukarestben van 1953-ban. Ezt követően számos önálló kiállítása van (Budapest, Sopron, Szeged, Szekszárd, Róma, Kecskemét, Berlin, Bécs, Helsinki). 1976 óta Budapesten él és dolgozik.

